

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ЗМІСТУ ВЕРБАЛІЗОВАНОГО КОНЦЕПТУ *MEMORY* В РОМАНІ К. ІШІГУРО *THE BURIED GIANT*

Красницька К.В.

кандидат філологічних наук, старший викладач,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Дане дослідження присвячене особливостям авторської інтерпретації концепту *MEMORY* в романі *The Buried Giant*. Предметом дослідження стали концептуальні метафори, порівняння та аксіологічно забарвлені контексти, що містять лексеми, які вербалізують концепт *MEMORY* в проаналізованому тексті. Матеріалом нашого дослідження слугували 39 текстових фрагментів, що містять вербалізовані елементи концепту *MEMORY*, з роману британського письменника японського походження Кадзуо Ішігуро *The Buried Giant*. Теоретичною основою дослідження стало запропоноване дослідником Г.Г. Слишкіним уявлення про те, що концепт є складною єдністю трьох основних компонентів: понятійного, образного та аксіологічного (Слышкин, 2000). Аналіз певного концепту в мовленні дає змогу окреслити саме образний та аксіологічний об'єм концепту.

Один з ключових методів концептуального аналізу будується як аналіз споріднюваності ключового слова. Як зазначає дослідник Л.О. Чернейко «концепт» - це особливий ракурс розгляду абстрактних імен, що об'єднує всі види знань і уявлень накопичених народом, і що виявляється в споріднюваності імені (Чернейко, 2001: 59). Для аналізу образної складової необхідним є розгляд схем метафоризації проаналізованого концепта у творі. Метафори, на думку І.А. Стерніна, мають бути «сформульовані як певні змістовні ознаки, що входять до структури концепту» (Стернин, 2001: 62-63).

Вибір матеріалу дослідження був вмотивований тим, що ключовою темою роману Кадзуо Ішігуро є саме роль пам'яті як в житті народу, так і в приватному житті кожної людини. Проблема, з якою стикаються герої з самого початку оповіді – це неспроможність згадати минуле. Вони живуть в суспільстві, де минуле «рідко обговорюється» (*the past was rarely discussed*), тому що воно ніби зникло в густому тумані (*it had somehow faded into a mist*). Реальний туман, що часто висить над болотами, тут вперше отримує метафоричне значення, яке закріпиться за ним на протязі усього твору, *туман (mist)* стає уособленням забуття (приклад 1).

(1) *In this community the past was rarely discussed. I do not mean that it was taboo. I mean that it had somehow faded into a mist as dense as that which hung over the marshes (Iuizuro, 2015: 7)*

Очевидно, що неможливо розглядати концепт *MEMORY* окремо, бо він для автора є частиною дихотомії *MEMORY/FORGETTING*. Метафорою зі значенням забуття є туман (*mist*): туман нависає над минулим героя (приклад 2), або краде пам'ять людей (приклад 3).

(2) *The mist hangs heavily across my past (Iuizuro, 2015: 206).*

(3) *The mist robs us of it [memory] (Iuizupo, 2015: 314).*

Туман також виступає причиною забуття (*mist makes us forget*) (приклад 4). (4) *This mist makes us forget so much (Iuizupo, 2015: 261)*

Величезне значення концепту MEMORY в романі підкреслює і той факт, що сам заголовок тексту є метафоричним зображенням похованих спогадів. Словосполучення винесене в заголовок тексту з'являється в тексті двічі – в першій главі та наприкінці твору. В першому випадку (приклад 5) воно виступає в прямому значенні – могили міфічного гіганта (*the path goes over where the giant is buried*), але в другому (приклад 6) його значення змінюється і воно постає в ролі розгорнутої метафори. Після вбивства дракона, пам'ять починає повертатися до людей. Герой коментує цей процес, зазначаючи, що похований гігант (*the giant*) – пам'ять – починає ворухитися (*stirs*). Ця метафора демонструє важливу для автора ознаку аналізованого концепту, а саме **могутність, велич** (MEMORY is MIGHTY, POWERFUL).

(5) *It is when the path goes over where the giant is buried. (...) I'll signal to you and you're to follow off the path and round the edge of the hill. (...) It'll do us no good treading over such a grave (Iuizupo, 2015: 34).*

(6) *The giant, once well buried, now stirs (Iuizupo, 2015: 340).*

Важливість пам'яті в житті людини неодноразово підкреслюється в романі. Наприклад, героїня вважає, що без спогадів їхнє з чоловіком кохання просто загине (приклад 7)

(7) *I'm wondering if without our memories, there's nothing for it but for our love to fade and die (Iuizupo, 2015: 51).*

Іншою ознакою індивідуально-авторського концепту MEMORY є **нестійкість, швидкоплинність** (MEMORY is UNSTABLE, UNSTEADY) . Непостійність пам'яті, її примарливість багато разів підкреслюється в тексті. Яскравим прикладом є уподібнення пам'яті «метушливому горобцю, який щохвилини полетить за вітром» (*like some restless sparrow I know will flee any moment into the breeze*) (приклад 8).

(8) *This country awakens so many memories though each seems like some restless sparrow I know will flee any moment into the breeze (Iuizupo, 2015: 123).*

Дієслова, що використовує автор з лексемами, що вербалізують концепт MEMORY, проливають світло на певні ознаки аналізованого концепту. Так дієслово *mislaid* – *покласти не на місце* – характеризує пам'ять як річ, матеріальний об'єкт (MEMORY is OBJECT) (приклад 9).

(9) *Our memories aren't gone for ever, just mislaid somewhere (Iuizupo, 2015: 52). Drift – плавний рух...memory drifting through his head (Iuizupo, 2015: 79).*

Дієслова *stir/awaken/come* – рухатися, прокидатися/приходити – передають авторське сприйняття пам'яті як живого організму: *another distant memory stirs (Iuizupo, 2015: 121), memories would awaken (Iuizupo, 2015: 124), fragment of memory came to him (Iuizupo, 2015: 126),...robs us of memories (Iuizupo, 2015: 176)*. Тобто MEMORY is LIVING BEING.

Пам'ять також характеризується, як територія, яка має далекий і ближній край (MEMORY is TERRITORY). Спогад описується як «щось на далекому краю пам'яті» (приклад 10).

(10) *He had become aware once more of something at the far edge of his memory: a stormy night, a bitter hurt, a loneliness opening before him (Iwizuro, 2015: 322).*

Надзвичайно цікавою є конотативна складова авторської інтерпретації концепту MEMORY. Пам'ять і сам процес згадування постають дуже бажаними, позитивними явищами. Один з героїв висловлює надзвичайне задоволення (*he was well satisfied*) після того як йому вдалося дещо згадати (приклад 11). В іншому місці героїня стверджує, що «пам'ять – це дорогоцінна річ» (*memory's a precious thing*) (приклад 12). Лексема *memories* отримує в репліках персонажів епітети, що мають яскраво виражену меліоративну конотацію, такі як *treasured* (приклад 13) та *sacred* (приклад 14)

(11) *He was well satisfied: for he had this morning succeeded in remembering a number of things that had eluded him for some time (Iwizuro, 2015: 5).*

(12) *Any memory's a precious thing and we'd best hold tight to it (Iwizuro, 2015: 88).*

(13) *...robs us of treasured memories (Iwizuro, 2015: 315).*

(14) *Hold on to those sacred memories (Iwizuro, 2015: 579).*

Навпаки забування трактується більшістю персонажів роману як щось однозначно негативне. Забуття порівнюється з хворобою (*like a sickness*) (приклад 15), навіть з чумою (*a kind of plague*) (приклад 16). Той факт, що «світ забуває людей і події, які відбулися лише вчора» характеризується епітетом *queer* (приклад 6) що визначається як “*differing from what is usual or normal, questionable, suspicious*” (*Miriam Webster's dictionary*). Тобто забування – це негативне відхилення від норми.

(15) *It is queer how the way the world's forgetting people and things from only yesterday and the day before that. Like a sickness come over us all (Iwizuro, 2015: 20).*

(16) *I was fearing this [forgetfulness] a kind of plague spreading through our country only (Iwizuro, 2015: 67).*

В іншому випадку одна з героїнь говорить про «прокляття забуттям» (*cursed with a mist of forgetfulness*) (приклад 17), що знов таки підкреслює негативну конотацію явища забуття в романі.

(17) *She went on speaking about how this land had become cursed with a mist of forgetfulness (Iwizuro, 2015: 51)*

Людей, які схильні швидко забувати речі та події героїня порівнює з дурнями (приклад 18)

(18) *Why make us forget like fools even things that happened the hour before? (Iwizuro, 2015: 87)*

Однак в романі Ішігуро пам'ять набуває певної амбівалентності особливо в другій половині твору. В цьому сенсі знаковим є діалог з першої частини роману. Міфічний річковий перевізник питає у героїв чи не вважають

вони, що деякі події краще не згадувати (приклад 19). На це літня жінка твердо відповідає, що їхні з чоловіком спогади безцінні (*took what's most precious from us*). Вона використовує цікаву розгорнуту метафору, щоб проілюструвати негативну конотацію процесу забуття. Вона порівнює цей процес з крадіжкою, яку злодій скоїв темної ночі (*a thief came in the night*). Відповідь перевізника буквально демонструє амбівалентність концепту MEMORY, адже він пояснює, що спогади можуть бути як добрими так і поганими (*the bad as well as the good*).

(19) *Is it not better some things remain hidden from our minds? – Axl and I wish to have again the happy moments we shared together. To be robbed of them is as if a thief came in the night and took what's most precious from us. – Yet the mist covers all memories, the bad as well as the good (Iuizypu, 2015: 179).*

Події, описані в романі, змінюють героїв. Наприкінці твору вони визнають, що пам'ять може приносити біль (приклад 20), а забуття може давати відпочинок (приклад 21). В останньому прикладі *forgetfulness* замінює лексему *peace* у сталій ідіомі – *rest in peace*. Можна припустити, що автор мав намір ототожнити мир і забуття чи продемонструвати їхню спорідненість.

(20) *Was there some **remembrance** from your years together still **brought** you particular **pain**? (Iuizypu, 2015: 355)*

(21) *Leave this country to rest in forgetfulness (Iuizypu, 2015: 327)*

Повернення далеких спогадів лякає героїв (*there's a part of me fears the mist's fading (Iuizypu, 2015: 284)*), а деякі спогади є такими страшними, що герой не шкодує про їх зникнення (*My memory's of God himself betrayed, sir. And I am not sorry if the mist robs me further of it (Iuizypu, 2015: 313)*).

В результаті дослідження стає можливим зробити певні висновки щодо авторської інтерпретації концепту MEMORY у його образній та аксіологічній складовій. Завдяки системі метафор і образних порівнянь склався певний перелік характеристик, що їх приписує автор феномену пам'яті. Це – могутність, швидкоплинність і матеріальність (ця ознака є поєднанням зразу двох виявлених авторських характеристик MEMORY is OBJECT і MEMORY is TERRITORY). Також пам'ять персоніфікується: в авторській інтерпретації – це жива істота (MEMORY is LIVING BEING). Конотаційна складова концепту MEMORY виявляється амбівалентною. Варто зазначити, що в рамках дихотомії MEMORY/FORGETTING, частиною якої для автора очевидно є концепт MEMORY, оцінка змінюється від полярної добре/погано до неоднозначної нейтральної для обох елементів пари.

Список літератури

- Слышкин Г.Г. От текста к символу: Лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. Москва, 2000. 128 с.
- Стернин И.А. Методика исследования структуры концепта. *Методологические проблемы когнитивной лингвистики*. Воронеж, 2001. С. 58-64.
- Чернейко Л.О. Концепты жизнь и смерть как фрагменты русской языковой картины мира. *Филологические науки*. Москва, 2001. №5. С. 50-59.
- Ishiguro Kazuo *The Buried Giant*. London, 2015. 362 p.